

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIEKTĀ NODAĻA

LĒMUMS

Iesniegums Nr.55854/10
KRAUJAS HES
pret Latviju

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā palāta), 2020.gada 20.oktobrī sanākusi kā Komiteja šādā sastāvā:

Latif Hüseyinov, priekšsēdētājs,

Lado Chanturia,

Mattias Guyomar, tiesneši,

un *Anne-Marie Dougin*, nodaļas sekretāra vietnieka p.i.,

Ņemot vērā augšminēto 2010.gada 21.septembra iesniegumu,

Ņemot vērā apsvērumus, ko iesniegusi Valdība, un iesniedzējas atbildes apsvērumus,

Apspriedusies, nolēmj šādi:

FAKTI

1. Iesniedzēja-sabiedrība Kraujas HES ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kuras reģistrētā adrese ir Ērgļu pagastā, Latvijā (“iesniedzēja-sabiedrība”).

2. Iesniedzēju-sabiedrību pārstāvēja M. Grudulis, Rīgā praktizējošs advokāts. Latvijas Valdību (“Valdība”) pārstāvēja tās pārstāve K. Līce.

A. Lietas apstākļi

3. Lietas faktiskos apstākļus var apkopot šādi.

1. Hidroelektrostacijas projekts

4. 2001.gada 20.jūnijā ar mērķi uz Ogres upes būvēt un nodot ekspluatācijā hidroelektrostaciju (“HES”) tika dibināta iesniedzēja-sabiedrība. Lai sasniegtu šādu mērķi tā 2001.gada 27.jūnijā ieguva īpašuma tiesības uz diviem zemes gabaliem Madonas rajonā; nav informācijas par šo darījumu vērtību. 2002.gada 9.maijā tās īpašuma tiesības tika reģistrētas zemesgrāmatā.

5. 2001.gada 14.decembrī kompetentā iestāde izdeva tehnisko specifikāciju, kas iesniedzējai-sabiedrībai bija jāievēro, HES projekta attīstībai uz Ogres upes; tā bija spēkā divus gadus.

6. 2002.gada 15.janvārī Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr.27. Šajos noteikumos bija ietverts saraksts ar upēm, uz kurām HES dambju būvniecība ir aizliegta, lai aizsargātu zivju resursus. Šis aizliegums nebija attiecināms, cita starpā, uz tādiem HES projektiem, kas tobrīd jau bija iesniegti Ekonomikas ministrijā ar mērķi saņemt nepieciešamo atļauju un drīzumā saņemt būvatļauju. Iesniedzējas-sabiedrības HES būvniecības projekts uz Ogres upes (iesniegts Ekonomikas ministrijā 2001.gada 16.novembrī) bija iekļauts to HES projektu sarakstā, kas bija jau iesniegti Ekonomikas ministrijā, lai saņemtu atļauju).

7. 2002.gada 24.janvārī un 28.februārī kompetentās pašvaldības domes iekļāva Ogres upes HES to teritorijas plānojumos.

8. 2002.gada 21.februārī Ekonomikas ministrija izdeva atļauju Nr.47, ļaujot iesniedzējai-sabiedrībai attīstīt HES projektu uz Ogres upes. Šī atļauja, ciktāl attiecināms uz šo lietu, noteica:

“Atļauja uzsākt iesniegto projektu”

“Atbilstoši Enerģētikas likuma [attiecināmajām normām], [2002.gada Ministru kabineta noteikumiem Nr.28 un 2002.gada Ministru kabineta noteikumiem Nr.29] un pamatojoties uz informāciju, ko iesniegusi [iesniedzēja-sabiedrība], un [dokumentiem, ko iesniegušas dažādas kompetentās iestādes],

1. [Iesniedzējai-sabiedrībai] ir atļauts uzsākt HES elektroenerģijas ražošanas iekārtu (900kW) uzstādīšanu, Madonas novadā uz Ogres upes izbūvējot HES.

2. Īstenojot projektu, [iesniedzēja-sabiedrība] ievēros vispārnoteiktās prasības vides aizsardzībai, noteikto nekustamā īpašuma izmantošanas mērķi un tā ietekmi uz sabiedrību [un] [vairāku kompetento iestāžu] izvirzītās prasības.

3. HES būvniecības projekts tiks sagatavots un [tā īstenošana] saskaņots [ar kompetentajām iestādēm]; [HES] tiks izbūvēta un vienošanās par tās saražotās elektroenerģijas pārpalikuma iegādi tiks noslēgta atbilstoši likumam”.

9. No 2002.gada 3. līdz 31.maijam plānotais HES projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai. Tika noturēta vismaz viena tikšanās, kuras laikā tika iesniegti dokumenti, ar kuriem vietējie iedzīvotāji, vairākas iestādes un nevaldības organizācijas, kā arī eksperti sniedza savus viedokļus par projektu.

2. Ierobežojumi zemes gabaliem

(a) Mikroliegums uz pirmā zemes gabala

10. Tikmēr 2022.gada 19.martā Valsts Meža dienests noteica mikroliegumu īpaši aizsargājamajam noteiktu koku biotopam; pirmo zemes gabalu iekļāva mikrolieguma teritorijā. Iesniedzēja-sabiedrība kopā ar citiem līdz ar to skarto zemju īpašniekiem apstrīdēja šo lēmumu. Ar

2008.gada 8.oktobra Augstākās tiesas Senāta lēmumu viņu pieteikumi tika noraidīti.

(b) Aizsargājamā teritorija pirmajā un otrajā zemes gabalā

11. Vēlāk, 2004.gada 8.martā, Ministru kabinets iekļāva abus iesniedzējas-sabiedrības zemes gabalus īpaši aizsargājamā dabas teritorijā – Ogres ielejas dabas parkā. 2004.gadā abus iesniedzējas-sabiedrības zemes gabalus iekļāva arī Eiropas Savienības *Natura 2000* aizsargājamo dabas teritoriju sarakstā.

3. Tiesvedība par kompensāciju

12. 2006.gada 30.janvārī iesniedzēja-sabiedrība lūdza tai atbilstoši speciālam likumam, kas bija stājies spēkā 2006.gada 1.janvārī, proti, likumam “Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” (turpmāk – Kompensācijas likums) piešķirt kompensāciju. Iesniedzēja-sabiedrība lūdza zaudējumu atlīdzību par negūto peļņu vairāk nekā EUR 600 000 apmērā.

13. Ar 2010.gada 9.jūlija galīgo lēmumu Senāts noraidīja iesniedzējas-sabiedrības pieteikumu. Tiesai bija jāizvērtē, vai iesniedzējai-sabiedrībai bija tiesības prasīt zaudējumu atlīdzību par negūto peļņu, kas radušies no ierobežojumiem tās saimnieciskajai darbībai zemes gabalos, kas iekļauti mikrolieguma un dabas parka teritorijās.

14. Pirmkārt, Senāts atsaucās uz Satversmes 105.pantu un izvērtēja tā tvērumu Konvencijas 1.Protokola 1.panta gaismā, tostarp atsaucoties uz vairākiem spriedumiem, ko bija pasludinājusi gan Satversmes tiesa, gan Strasbūras tiesa.

15. Otrkārt, tas ņēma vērā, ka visas aizsargātās dabas teritorijas tika noteiktas ar mērķi aizsargāt vidi. Mikroliegumu noteikšana un īpašumu iekļaušana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (piemēram, dabas parkos) ir uzskatāma par iejaukšanos tiesībās uz īpašumu ar leģitīmo mērķi – vides aizsardzība. Iesniedzēja-sabiedrība Senātā argumentēja, ka šādi ierobežojumi ir lieguši tai turpināt HES būvniecību un saimniecisko darbību; tādējādi tai bija ierobežojums saņemt peļņu, attiecībā uz ko tā lūdz kompensāciju administratīvajās tiesās. Tādēļ Senātam bija jāizvērtē, vai valsts attiecībā uz īpaši aizsargātās dabas teritorijās un mikroliegumos noteiktajiem ierobežojumiem bija nodrošinājusi taisnīgu kompensācijas mehānismu.

16. Šajā saistībā Senāts izvērtēja likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un Kompensācijas likuma attiecināmo normu izstrādes vēsturi Saeimā. No Saeimas sēžu stenogrammām izrietēja, ka netika diskutēts, ka atlīdzību varētu saņemt par jebkādu ierobežojumu saimnieciskajai darbībai, bet tikai par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem. Senāts noraidīja iesniedzējas-sabiedrības argumentu, ka

tai bija tiesības prasīt kompensāciju par uz tās zemes gabaliem noteikto ierobežojumu saimnieciskajai darbībai dēļ negūto peļņu. Tas atstāja spēkā un izvērsa zemākās instances tiesas secinājumus, ka Kompensācijas likums neparedzēja kompensāciju naudā par ierobežojumiem saimnieciskajai darbībai, kas nebija ierobežojumi mežsaimnieciskajai darbībai. Tai pat laikā Senāts atzīmēja, ka iesniedzēja-sabiedrība bija lūgusi atlīdzību par negūto peļņu, nevis atlīdzību par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem, zemes maiņu vai zemes atpirkšanu.

17. Tāpat Senāts noraidīja iesniedzējas-sabiedrības argumentu, ka tā varēja prasīt kompensāciju, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 92.pantu; Kompensācijas likums saturēja speciālās normas šajā ziņā. Tai pat laikā Senāts nepiekrīta apelācijas instances tiesas secinājumam, ka iesniedzēja-sabiedrība varēja prasīt kompensāciju vispārējās jurisdikcijas tiesās. Jautājumu par kompensāciju regulēja Kompensācijas likums.

18. Visbeidzot Senāts secināja, ka tad, ja tā uzskatīja, ka tā nevar saņemt adekvātu kompensāciju par ierobežojumiem tās īpašuma tiesībām un Kompensācijas likuma normas bija neatbilstošas Satversmei, iesniedzēja-sabiedrība varēja Satversmes tiesā iesniegt konstitucionālo sūdzību.

B. Piemērojamie nacionālie tiesību akti un prakse

1. Satversme

19. Satversmes 92.pants, citastarp, noteic, ka “nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību”.

20. 105.pants noteic:

“Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

2. Administratīvā procesa likums

21. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma, kurš ir spēkā kopš 2004.gada 1.februāra, 92.pantam ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

3. Normatīvais regulējums vides jomā

22. Likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 2.pants uzskaita vairākas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, tostarp dabas parkus un dabas liegumus.

23. Šī likuma 29. un 30.pants ir vairākkārt grozīti. Galvenokārt, kopš 2003.gada 25.decembra tie noteic, ka priekšnoteikumus un procedūras, lai zemes īpašniekiem piešķirtu kompensāciju par ierobežojumiem to ekonomiskajai darbībai īpaši aizsargājamās teritorijās, nosaka atsevišķs likums.

24. Sugu un biotopu aizsardzības likums (spēkā no 2000.gada 19.aprīļa) paredz, ka īpaši aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības nodrošināšanai to dzīvotnēs var noteikt mikroliegumus atbilstoši mikroliegumu izveidošanas kārtībai (8.panta otrā daļa). Kopš 2005.gada 11.oktobra šī likuma 10.panta otrā daļa noteic, ka zemes īpašniekiem ir tiesības uz normatīvajos aktos noteikto kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem mikroliegumos.

25. 2005.gada 30.jūnijā Saeima pieņēma Kompensācijas likumu (skatīt 12.rinkopu iepriekš). Tas stājās spēkā 2006.gada 1.janvārī (un bija spēkā līdz 2013.gada 1.jūnijam). Šis likums paredzēja zemes īpašnieku tiesības saņemt kompensāciju par ierobežojumiem to saimnieciskajai darbībai, kā arī paredzēja noteikumus tās saņemšanai (2.pants). Bija iespējamās divas kompensācijas formas: (i) kompensācija naudā, kam bija jāsedz zemes īpašnieka negūtais mantiskais labums; un (ii) cita zemes gabala piešķiršana (3.pants). Atbilstoši pārejas noteikumiem zemes īpašniekiem bija tiesības lūgt tiem piešķirt citu zemes gabalu tikai no 2007.gada 1.janvāra; vēlākajā datumā šī pārejas noteikumu punkta spēkā stāšanās tika atlikta par gadu. Visbeidzot šī kompensācijas forma tika izslēgta no šī likuma ar 2008.gada 1.janvāri, to aizstājot ar citu kompensācijas formu – valsts īstenota zemes gabala atpirkšana.

26. Vispārīgie noteikumi kompensācijas saņemšanai bija noteikti Kompensācijas likuma 5.pantā, kas noteica, ka zemes īpašniekiem par ierobežojumiem to saimnieciskajai darbībai ir tiesības saņemt kompensāciju tikai vienā no tās veidiem: atlīdzība naudā vai jauna zemes gabala piešķiršana.

27. Kompensācijas likuma 6.panta pirmā daļa noteica īpašus apstākļus, kuros zemes īpašnieki par ierobežojumiem to saimnieciskajai darbībai varēja prasīt atlīdzinājumu naudā; šie apstākļi bija saistīti tikai ar mežsaimniecību.

4. *Normatīvais regulējums atjaunojamās enerģijas jomā*

28. Enerģētikas likuma 79.pants noteica:

79.pants (kāds tas bija spēkā no 2001.gada 1.jūnija līdz 2005.gada 14.aprīlim)

“(1) Atļaujas jaunu šā likuma 40.pantā minēto elektrostaciju būvei un iekārtu uzstādīšanai izsniedz par enerģētiku atbildīgais ministrs, ņemot vērā 40.panta ceturtajā daļā paredzēto apjomu.

(2) Atsakoties izsniegt atļauju, par enerģētiku atbildīgais ministrs pretendenta rakstveidā pamato atteikuma iemeslus.”

29. Šī likuma 40.panta pirmā daļa (spēkā no 2001.gada 1.jūnija līdz 2005.gada 14.aprīlim) noteica, ka licencētais elektroenerģijas sadales uzņēmums iepērk no savā licences darbības zonā izvietotajām mazajām hidroelektrostacijām, kuru jauda nepārsniedz 2MW, ja šo staciju un iekārtu ekspluatācija uzsākta līdz 2003.gada 1.janvārim, to saražotās elektroenerģijas pārpalikumu, kas atlicis pēc izlietošanas pašu vajadzībām un atbilst valstī noteiktajiem elektroenerģijas kvalitātes parametriem, astoņus gadus no attiecīgās elektrostacijas ekspluatācijas sākuma par cenu, kas atbilst divkāršam elektroenerģijas realizācijas vidējam tarifam. Pēc tam šāda iepirkuma cenu nosaka regulators.

30. Šī likuma 40.panta ceturtā daļa (spēkā no 2001.gada 1.jūnija līdz 2005.gada 14.aprīlim) noteica, ka Ministru kabinets nosaka kopējo apjomu jaudu uzstādīšanai, ja elektroenerģijas ražošanai izmanto reģeneratīvos energoresursus, paredzot konkrētu apjomu katram veidam un reģeneratīvo energoresursu veidu attīstības teritoriālo izvietojumu. 2002.gadā kopējais apjoms jaudai HES bija noteikts 10MW (atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 15.janvāra noteikumiem Nr.28) Turpmākajos gados (tas ir, 2003., 2004. un 2005.gadā) kopējais apjoms jaudai jaunām HES bija nulle. 31. Visbeidzot Ministru kabineta 2002.gada 15.janvāra noteikumi Nr.29 noteica elektroenerģijas ražošanas jaudu uzstādīšanas un izvietojuma kārtību elektrostacijām, kuras elektroenerģijas ražošanai izmanto reģeneratīvos energoresursus. Elektroenerģijas ražošanai izmantojamajos reģeneratīvo energoresursu veidus var attīstīt visā Latvijas teritorijā, izņemot teritorijās kur noteikti ierobežojumi (noteikumu 5.punkts). Līdz 2003.gada 3.oktobrim šie noteikumi nenoteica prasības atļaujas, ko izdod Ekonomikas ministrija, saņemšanai. Ministrija sniedza atbildi pretendentam un informēja par to regulatoru (8.punkts) Noteikumu 15.punkts bija izteikts šādi:

“Ja elektrostaciju īpašnieki (ražotāji) nevēlas vai nevar iegūt likumā vai šajos noteikumos paredzētos atvieglojumus (attiecīgi divkāršo elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu, elektroenerģijas realizācijas vidējo tarifu vai regulatora noteikto tarifu) šajos noteikumos noteikto uzstādāmo jaudu apjomā, tie var būvēt šādas elektrostacijas, nepretendējot uz likumā paredzēto atbalstu, ja ir saņemta par enerģētiku atbildīgā ministra atļauja elektrostaciju būvei vai iekārtu uzstādīšanai un ievērotas normatīvo aktu prasības. Šajā gadījumā elektrostacijām ir prioritāra pieeja pārvades un sadales sistēmām.”

5. *Satversmes tiesas judikatūra*

32. 2004.gada 29.novembrī Satversmes tiesa ierosināja lietu par Ministru kabineta 2002.gada noteikumu Nr.27 (skatīt 6.rindkopu iepriekš) atbilstību Satversmes 91.pantam (diskriminācijas aizlieguma princips). Šīs lietas pamatā bija Administratīvās apgabaltiesas pieteikums saistībā ar tās izskatīšanā esošu lietu, kuras pamatā bija sabiedrības, kas jau 2000.gadā bija ieguvusi Ekonomikas ministrijas atļauju, bet kura bija iekļauta 2002.gada noteikumu Nr.27 uzskaitīto HES sarakstā.

33. 2005.gada 22.aprīlī Satversmes tiesa pieņēma lēmumu izbeigt lietu, secinot, ka attieksme pret divām salīdzināmo sabiedrību grupām (tās, kas bija iekļautas noteikumos, un tās, kas nebija iekļautas, bet bija saņēmušas Ekonomikas ministrijas atļauju) bijusi vienlīdzīga. Satversmes tiesa izdarīja šādus secinājumus par noteikumu Nr.27 vēsturisko un sistēmisko interpretāciju:

“6.1. Iztulkojot apstrīdētās normas sistēmiski saistībā arī ar citām Noteikumu par upēm normām, var izdarīt vairākus secinājumus.

6.1.1. Noteikumu par upēm mērķis, kas ietverts arī šo noteikumu nosaukumā, ir zivju resursu aizsardzība, nosakot tās upes, uz kurām aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus. [..]

6.1.2. Salīdzinot apstrīdētās normas, redzams, ka tās abas kā hidroelektrostaciju projektu īstenošanas nosacījumu paredz ne tikai Ekonomikas ministrijas atļaujas, bet arī būvatļaujas esamību.

[..]

6.2. [Vēsturiskā interpretācija]

6.2.2. [Kompetentā ministrija paskaidroja nepieciešamību noteikumos iekļaut prasību saņemt būvatļauju] jo hidroelektrostaciju īpašnieki nereti pārprotot Ekonomikas ministrijas atļaujas būtību un sākot īstenot projektus uzreiz pēc Ekonomikas ministrijas atļaujas saņemšanas, aizmirstot, ka nepieciešama arī būvatļauja.”

SŪDZĪBA

34. Iesniedzēja-sabiedrība sūdzējās par iespējamu Konvencijas 1.Protokola 1.panta pārkāpumu, jo, uz tās diviem zemes gabaliem izveidojot mikroliegumu un dabas parku, valsts faktiski esot aizliegusi HES projekta attīstību un tādējādi iesniedzēja-sabiedrība neesot varējusi saņemt tās īpašuma augļus. Proti, tā nacionālā līmenī neesot varējusi saņemt kompensāciju par negūto peļņu un esot zaudējusi investīcijas, kas veiktas attiecībā uz HES projektu.

JURIDISKAIS ASPEKTS

35. Iesniedzēja-sabiedrība apgalvoja, ka valsts esot iejaukusies tās tiesībās uz īpašumu attiecībā uz diviem zemes gabaliem, un argumentēja, ka tā neesot varējusi šajā saistībā saņemt kompensāciju. Tāpat tā esot zaudējusi HES projektā ieguldītās investīcijas. Iesniedzēja-sabiedrība atsaucās uz Konvencijas 1.Protokola 1.pantu, kas noteic:

“Jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu. Nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem.

Iepriekšminētie noteikumi neierobežo valsts tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.”

A. Pušu apsvērumi

1. *Valdība*

36. Valdība argumentēja, ka sūdzība, pirmkārt, ir acīmredzami nepamatota, jo iesniedzējai-sabiedrībai nav “īpašuma” vai “tiesiskas palāvības” iegūt īpašumu Konvencijas 1.Protokola 1.panta izpratnē. Valdība paskaidroja, ka HES projekta attīstības gaitā iesniedzēja-sabiedrība bija izpildījusi tikai atsevišķas prasības un saņēmusi tikai daļu nepieciešamo atļauju: HES projektu iekļāva teritorijas plānojumos; iesniedzēja-sabiedrība bija saņēmusi plānošanas un arhitektūras uzdevumu un bija attīstījusi tehnisko projektu; tomēr tā nebija saņēmusi būvniecības projekta akceptu vai, vēlāk, būvatļauju, kas bija obligāti nepieciešama, lai īstenotu HES projektu. Valdība paskaidroja, ka tikai būvatļauja varēja atļaut būvniecības uzsākšanu.

37. Līdzīgi arī atļauja Nr.47, ko bija izsniegusi Ekonomikas ministrija, nevarēja radīt tiesisko palāvību, ka iesniedzējas-sabiedrības HES projektu apstiprinās; tai joprojām bija jāsaņem būvatļauja. Valdība atsaucās uz atļaujas Nr.47 noteikumiem un Satversmes tiesas secinājumiem (skatīt 8. un 33.rindkopu iepriekš). Tāpat Valdība argumentēja, ka jebkādi apgalvojumi par negūto peļņu ir spekulatīvi, ņemot vērā, ka būvniecība nebija atļauta un vēl sāka. Visbeidzot tā uzsvēra, ka nacionālās tiesas visos līmeņos bija secinājušas, ka Kompensācijas likums paredzēja tikai vienu kompensācijas naudā veidu: proti, kompensāciju par ierobežojumiem mežsaimnieciskajai darbībai un ne (kā apgalvojusi iesniedzēja-sabiedrība) par nespēju attīstīt HES projektu.

38. Otrkārt, Valdība argumentēja, ka iesniedzēja-sabiedrība nebija izsmēlusi nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus. Ja iesniedzēja-sabiedrība uzskatīja, ka Kompensācijas likuma normas neļāva tai saņemt adekvātu kompensāciju, tai bija ar konstitucionālo sūdzību jāvēršas Satversmes tiesā, apstrīdot attiecīgo Kompensācijas likuma normu atbilstību Satversmei, kā uz to tiesvedībā par kompensāciju norādīja Senāts (skatīt 18.rindkopu iepriekš).

2. *Iesniedzēja-sabiedrība*

39. Iesniedzēja-sabiedrība nepiekrīta. Pirmkārt, tai bija “pietiekama pārliecība tajā, ka tai būs iespējams īstenot” HES projektu ne tikai tāpēc, ka tā bija saņēmusi atļauju Nr.47, bet arī tāpēc, ka tā bija iekļauta Ministru kabineta 2002.gada noteikumu Nr.27 sarakstā ar HES projektiem un teritorijas plānojumos (skatīt 7. un 8.rindkopu iepriekš). Šī pārliecība atspoguļoja politisko gribu apstiprināt HES projektu un tā bija nozīmīga tās īstenošanai. Būvniecības projekta akcepts un būvatļauja bija tikai formālas prasības. Valdība neesot norādījusi, ka iesniedzēja-sabiedrība būtu saskārusies ar jebkādiem šķēršļiem saņemt būvniecības projekta akceptu vai būvatļauju. Turklāt arī iesniedzējai-sabiedrībai nebija nekādas

informācijas par kādiem šķēršļiem. Tās apgalvojumi attiecībā uz negūto peļņu nebija spekulatīvi, jo tie bija balstīti uz garantēto elektrības iegādes tarifu (proti, iegādes cenu), kas noteikts likumā.

40. Otrkārt, iesniedzēja-sabiedrība argumentēja, ka Latvijas normatīvais regulējums nesatur normu, kas atļautu iesniedzējai-sabiedrībai saņemt kompensāciju. Iesniedzēja-sabiedrība noslēgumā apgalvoja, ka nav iespējams iesniegt konstitucionālo sūdzību par juridiskā regulējuma trūkumu.

B. Tiesas vērtējums

41. Visupirms Tiesai jānoskaidro, vai iesniedzējai-sabiedrībai bija “īpašums” vai “tiesiska paļāvība” Konvencijas 1.Protokola 1.panta izpratnē un vai šī norma ir piemērojama izskatāmajā lietā.

42. Tiesa atkārtoti uzsver, ka iesniedzējs var sūdzēties par iespējamu Konvencijas 1.Protokola 1.panta pārkāpumu tikai tiktāl, cik apstrīdētais lēmums skar tā “īpašumu” šīs normas izpratnē (skatīt *Kopecký pret Slovākiju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.44912/98, 35.rindkopa, ECHR 2004-IX). “Īpašums” var būt “iegūts īpašums” vai prasības, kas ir pietiekami nodibinātas, lai uzskatītu tās par “aktīvu” (turpat). Ja īpašuma interese izpaužas kā prasība, to var uzskatīt par “aktīvu” tikai tad, ja tai ir pietiekams pamats nacionālajās tiesībās (piemēram, ja tā ir apstiprināta labi iedibinātā nacionālo tiesu judikatūrā) – citiem vārdiem, ja prasība ir pietiekami noteikta, lai to varētu izpildīt (*enforce*) (skatīt *Kopecký*, citēts iepriekš, 49. un 52.rindkopa, un *Stran Greek Refineries un Stratis Andreadis pret Grieķiju*, 1994.gada 9.decembris, 59.rindkopa, A.sērija, Nr.301-B).

43. Tāpat Tiesa ir atsaukusies uz prasībām, attiecībā uz kurām iesniedzējs var pamatot, ka viņam/viņai bija tiesiskā paļāvība, ka tās tiks īstenotas – citiem vārdiem, ka viņš vai viņa varēs baudīt īpašuma tiesību (skatīt, citastarp, *Gratzinger un Gratzingerova pret Čehiju* (lēmums) [Lielā palāta], iesniegums Nr.39794/98, 69.rindkopa, ECHR 2002-VII, un *Kopecký*, citēts iepriekš, 35.rindkopa). Tomēr tiesiskā paļāvība nevar būt patstāvīga; tai jābūt piesaistītai īpašuma interesei, attiecībā uz kuru ir nodibināts pietiekams pamats nacionālajās tiesībās (turpat, 45.-53.rindkopa).

1. Sūdzība par iespējami negūto peļņu

44. Iesākumā Tiesa atzīmē, ka iesniedzēju-sabiedrību dibināja ar mērķi uz Ogres upes izbūvēt un uzturēt HES; šī mērķa īstenošanai tā ieguva īpašumā divus zemes gabalus. Pirms jebkādu būvniecības darbu uzsākšanas pirmo zemes gabalu iekļāva mikrolieguma teritorijā, un abus zemes gabalus iekļāva nacionālā parka, kas paredzēts vides konservācijai, teritorijā (skatīt 10.-11. un 15.rindkopu iepriekš); kā rezultātā iesniedzēja-

sabiedrība nevarēja izbūvēt un uzturēt HES, attiecībā uz ko tā bija iepriekš saņēmusi atļauju Nr.47 (skatīt iepriekš 8.rindkopu).

45. Atšķirībā no lietām, kurās Tiesa ir secinājusi, ka Konvencijas 1.Protokola 1.pants ir piemērojams saistībā ar saimniecisko darbību, kas pakļauta licencēšanas prasībām, izskatāmajā lietā iesniedzēja-sabiedrība nebija uzsākusi savu darbību un, kas vēl jo svarīgāk, saņēmusi visas tobrīd nepieciešamās atļaujas HES būvniecībai un nodošanai ekspluatācijā (salīdzināt un kontrastēt ar *Fredin pret Zviedriju (Nr.1)*, 1991.gada 18.februāris, 10., 21. un 27.rindkopa, A.sērija Nr.192, attiecībā uz grants bedres ekspluatācijas atļaujas, kas iesniedzēju ģimenei bija bijusi ilgāk nekā 20 gadus, atcelšanu; un nesenāk *O'Sullivan McCarthy Mussel Development Ltd pret Īriju*, iesniegums Nr.44460/16, 5. un 14.rindkopa, 2018.gada 7.jūnijs, attiecībā uz terminētu aizliegumu gliemeņu sēklu zvejai iesniedzējai sabiedrībai, kas šajā jomā bija darbojusies teju 40 gadu).

46. Atļauja Nr.47, kas bija izsniegta iesniedzējai-sabiedrībai, paredzēja atsevišķus noteikumus, lai veiksmīgi īstenotu HES projektu: (i) bija jā sagatavo būvniecības plāns, (ii) būvniecība jāorganizē atbilstoši normatīvajam regulējumam – priekšnoteikums, kas paredzēja pienākumu saņemt būvatļauju; un (iii) bija jānoslēdz vienošanās par elektrības iegādes cenu (skatīt 8.rindkopu iepriekš). Tiesa ņem vērā, ka jautājumu par to, vai būvatļauja bija vai nebija nepieciešama, lai īstenotu HES projektu, izskatīja Satversmes tiesa. Satversmes tiesa pretēji viedokļiem, kas bija vairākiem HES īpašniekiem, secināja, ka būvatļauja bija nepieciešama veiksmīgai HES projekta īstenošanai atbilstoši nacionālajam regulējumam; nebija pietiekami, ka ir saņemta Ekonomikas ministrijas atļauja (skatīt Satversmes tiesas lēmuma 6.1.2. un 6.2.2. punktus, kas citēti 33.rindkopā iepriekš).

47. Turklāt nacionālais regulējums noteica garantēto elektroenerģijas iegādes tarifu tikai attiecībā uz tiem HES, kas darbojās pirms 2003.gada 1.janvāra. Turpmākajos gados jaunajām hidroelektrostacijām (instalācijām) nebija noteikti nekādi apjomi (skatīt 29.-30.rindkopas iepriekš). Tāpat iesniedzēja-sabiedrība nebija saņēmusi licenci no Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas enerģijas ražošanai (salīdzināt un kontrastēt ar *Vecbaštika un citi pret Latviju* (lēmums) [Komiteja], iesniegums Nr.52499/11, 39.-43.rindkopa, 2019.gada 19.novembris).

48. Tiesa secina, ka iesniedzējas-sabiedrības HES projekts neatbilda nacionālajās tiesībās tobrīd noteiktajām prasībām. Tās prasība par negūto peļņu, kas radusies tādēļ, ka tās saimnieciskajai darbībai bija noteikti ierobežojumi, nebija pietiekami nodibināta, lai to uzskatītu par “aktīvu”.

49. Līdz ar to Tiesa piekrīt Valdībai, ka iesniedzējai-sabiedrībai nebija “īpašuma” vai “tiesiskas palāvības” Konvencijas 1.Protokola 1.panta izpratnē, un noraida iesniedzējas-sabiedrības argumentus par pretējo.

50. Konvencijas 1.Protokola 1.pants ir piemērojams tikai attiecībā uz iegūtu īpašumu un nerada tiesības iegūt īpašumu. Nākotnes peļņa nevar tikt uzskatīta par “īpašumu”, ja vien tā jau nav bijusi nopelnīta vai noteikti samaksājama (skatīt visnesenāk *Denisov pret Ukrainu* [Lielā palāta], iesniegums Nr.76639/11, 137.rindkopa, 2018.gada 25.septembris ar turpmākām atsaucēm). Tomēr izskatāmajā lietā iesniedzējas-sabiedrības nākotnes ienākumi nebija jau nopelnīti. Turklāt nevar arī argumentēt, ka izskatāmās lietas apstākļos tie bija obligāti samaksājami.

51. Tiesa secina, ka, ņemot vērā izskatāmās lietas apstākļus kopumā, iesniedzējai-sabiedrībai nebija “īpašuma intereses”, ko aizsargātu Konvencijas 1.Protokola 1.pants. Šādos apstākļos šī sūdzība ir ārpus Konvencijā un tās protokolos garantēto tiesību materiāltiesiskā tvēruma un atbilstoši Konvencijas 35.panta 3.(a) un 4.punktam ir jānorada.

2. Sūdzība par iespējami zaudētajām investīcijām

52. Tiesa atzīmē, ka iesniedzēja-sabiedrība nav pamatojusi tās faktiskos finansiālos ieguldījumus projektā. Turklāt nav informācijas par darījumu, ar kuriem iesniedzēja-sabiedrība ieguva īpašumus, vērtību (skatīt 4.rindkopu iepriekš).

53. Līdz ar to šī sūdzība ir acīmredzami nepamatota un noraidāma atbilstoši Konvencijas 35.panta 3.(a) un 4.punktam.

3. Secinājums

54. Ņemot vērā tās iepriekš izklāstītos secinājumus, Tiesai nav nepieciešamības izskatīt pārējos Valdības izvirzītos iebildumus.

Šo iemeslu dēļ Tiesa vienbalsīgi

Noraida sūdzību.

Sagatavots angļu valodā un rakstveidā paziņots 2020.gada 19.novembrī.

Anne-Marie Dougin
nodaļas sekretāra vietnieka p.i.

Latif Hüseyinov
priekšsēdētājs